

LAUSUNTO

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Johdanto

Perheyritykset kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä HE 2/2026 vp. Pidämme hankintalainsäädännön uudistamista tarpeellisena ja ajankohtaisena. Julkiset hankinnat muodostavat merkittävän osan kansantaloudesta, ja niiden sääntelyllä on keskeinen vaikutus markkinoiden toimivuuteen, kilpailun toteutumiseen sekä julkisten varojen tehokkaaseen käyttöön.

Perheyritykset edustavat laajaa joukkoa suomalaisia yrityksiä eri toimialoilla. Yrityskentän rakenne huomioon ottaen hankintalainsäädännön tulee mahdollistaa pk- ja perheyritysten tosiasiallinen osallistuminen julkisiin hankintoihin. Lainsäädännön on samalla turvattava kilpailuneutraliteetin toteutuminen tilanteissa, joissa julkinen sektori toimii samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa.

Hallituksen esityksen keskeiset tavoitteet, kilpailun lisääminen, kustannustehokkuuden parantaminen, markkinoiden toimivuuden vahvistaminen sekä huoltovarmuuden ja turvallisuuden huomioiminen, ovat kannatettavia. Seuraavassa esitämme näkemyksemme esityksen keskeisistä osa-alueista.

2. Sidosyksikkösääntelyn tiukentaminen ja 10 prosentin omistusosuusvaatimus

Esityksessä ehdotettu sidosyksikkösääntelyn täsmentäminen ja 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus ovat perusteltuja toimenpiteitä hankintalain systematiikan selkeyttämiseksi ja kilpailun edellytysten turvaamiseksi.

Sidosyksikköhankinnat merkitsevät poikkeusta kilpailuttamisvelvoitteesta. Poikkeuksia tulee tulkitta suppeasti ja niiden soveltamisalan on oltava selkeästi rajattu. Käytännössä sidosyksikkörakenteiden laajamittainen käyttö on joillakin toimialoilla johtanut markkinoiden supistumiseen ja tilanteisiin, joissa yksityisillä toimijoilla ei ole ollut tosiasiallisia mahdollisuuksia osallistua palvelujen tuottamiseen.

Vähimmäisomistusosuusvaatimus lisää omistusrakenteiden läpinäkyvyyttä ja ehkäisee sellaisia järjestelyjä, joissa muodollinen omistajuus ei vastaa tosiasiallista määräysvaltaa. Sääntely vahvistaa kilpailuneutraliteetin periaatetta ja tukee julkisten hankintojen avoimuutta.

Korostamme, että esitetty sääntely ei rajoita kuntien perustuslaissa turvattua itsehallintoa. Kunnille jää edelleen oikeus päättää palvelujen järjestämistavasta, mutta silloin kun toimintaa harjoitetaan markkinoilla yksityisten yritysten kanssa kilpaillen, tulee kilpailun edellytysten olla tasapuoliset.

3. Kilpailun edistäminen ja markkinakartoitus

Pidämme erittäin myönteisenä, että esityksessä vahvistetaan markkinakartoituksen ja markkina-vuoropuhelun merkitystä hankintojen valmistelussa. Hankintayksikön velvollisuus arvioida markkinoita ennen hankintamenettelyn käynnistämistä konkretisoi hankintalain keskeisiä periaatteita, kuten avoimuutta, tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä.

Markkinakartoitus tukee tarkoituksenmukaisten ja kilpailua edistävien hankintakokonaisuuksien muodostamista. Se myös ehkäisee tilanteita, joissa hankinnat määritellään liian suuriksi tai teknisesti liian rajoittaviksi siten, että vain harvat toimijat voivat osallistua kilpailuun.

Perheyritysten näkökulmasta markkinakartoituksen tulisi olla pääsääntö kaikissa kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Esityksessä asetettu korkea euromääräinen raja jättää merkittävän osan käytännön hankinnoista velvoitteen ulkopuolelle. Markkinakartoitus tulisi nähdä osana hyvää hallintoa ja huolellista valmistelua. Kannatamme myös Elinkeinoelämän keskusliiton ehdottamia teknisiä muutoksia.

4. Hankintojen osiin jakaminen ja suhteellisuus

Hankintojen osiin jakamista koskevan sääntelyn vahvistaminen on pk- ja perheyritysten kannalta keskeinen uudistus. Velvollisuus arvioida osiin jakamista ja perustella jakamista jättäminen kirjallisesti lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vahvistaa suhteellisuusperiaatteen toteutumista.

Suomalaisesta yrityskannasta valtaosa on pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Mikäli hankinnat muodostetaan suuriksi kokonaisuuksiksi ilman objektiivisia perusteita, pienemmät toimijat suljetaan tosiasiallisesti markkinoiden ulkopuolelle.

Lisäksi korostamme, että soveltuvuusvaatimusten, kuten liikevaihtoa, referenssejä ja taloudellista kapasiteettia koskevien vaatimusten, tulee olla suhteessa hankinnan kokoon ja luonteeseen. Liialliset tai epäsuhtaiset vaatimukset voivat muodostua markkinoillepääsyn esteiksi, mikä ei ole hankintalain tarkoituksen mukaista.

5. Pienten kuntien asema

Esityksen yhteydessä on esitetty huolia pienten kuntien asemasta ja palvelujen saatavuudesta. Oikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna uudistus ei poista kuntien mahdollisuutta järjestää palveluja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kunnilla on käytettävissään useita vaihtoehtoja, kuten yhteishankinnat, hankintarenkaat, keskushankintayksiköiden hyödyntäminen sekä avoimuusilmoitukset tilanteissa, joissa markkinaehtoista tarjontaa ei ole.

Markkinoiden avaaminen kilpailulle voi pitkällä aikavälillä vahvistaa palvelujen laatua ja kustannustehokkuutta myös pienissä kunnissa. Siirtymävaiheessa voi syntyä muutoskustannuksia, mutta kilpailun lisääntyminen tukee julkisten varojen tehokkaampaa käyttöä.

6. Kustannusläpinäkyvyys ja kilpailuneutraliteetti

Perheyritykset pitävät välttämättömänä, että julkisen sektorin oman palvelutuotannon kustannukset ovat läpinäkyviä ja vertailukelpoisia markkinaehtoisen tuotannon kanssa.

Ilman riittävää yksikkökohtaista kustannuslaskentaa ei voida objektiivisesti arvioida, toteutuuko kilpailuneutraliteetti tai onko julkinen tuotanto kokonaistaloudellisesti perusteltua. Tämä kysymys on erityisen ajankohtainen hyvinvointialueilla.

Kilpailuneutraliteetti on sekä kansallisesti että EU-oikeudellisesti tunnustettu periaate. Sääntelyn ja sen soveltamisen tulee varmistaa, ettei julkinen toimija saa perusteetonta kilpailuetua suhteessa yksityisiin yrityksiin.

7. Hankintaosaaminen ja valvonta

Lainsäädäntöuudistuksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös hankintakulttuurin kehittämistä. Hankintayksiköiden osaamista tulee vahvistaa koulutuksen ja ohjeistuksen avulla. Oikeudellisesti kestävä ja markkinoiden toimivuutta tukeva hankintamenettely edellyttää riittävää asiantuntemusta.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston valvontatehtävän merkitys korostuu uudistuksen voimaantulon jälkeen. Tehokas ja johdonmukainen valvonta on tarpeen sen varmistamiseksi, että sääntelyn tavoitteet toteutuvat käytännössä.

8. Yhteenveto

Perheyritykset tukee hankintalain uudistusta ja katsoo, että esitys vahvistaa kilpailua, markkinoiden toimivuutta ja julkisten varojen tehokasta käyttöä.

Erityisesti pidämme tärkeinä:

- sidosyksikkösääntelyn täsmentämistä ja 10 prosentin omistususuusvaatimusta,
- markkinakartoituksen aseman vahvistamista ja sen laajempaa soveltamista,
- hankintojen osiin jakamista koskevan velvoitteen tehostamista,
- suhteellisuusperiaatteen johdonmukaista soveltamista,
- julkisen tuotannon kustannusläpinäkyvyyden varmistamista sekä
- hankintaosaamisen ja valvonnan kehittämistä.

Oikein toimeenpantuna uudistus voi merkittävästi parantaa perheyritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin, edistää tervettä kilpailua ja vahvistaa Suomen talouden kestävä kasvua.

Lisätietoja asiasta antaa Minna Vanhala-Harmanen

(0400 511786, minna.vanhala-harmanen@perheyritys.fi)

Helsingissä 3. päivänä maaliskuuta 2026

PERHEYRITYSTEN LIITTO R.Y. – FAMILJEFÖRETAGENS FÖRBUND R.F.

Minna Vanhala-Harmanen
toimitusjohtaja